

Bilance Topolánkova kabinetu v mezičase vládnutí

Pavel Šaradín*

Katedra politologie a evropských studií FF UP v Olomouci

1. Úvod. Krajské a senátní volby 2008

V České republice se 17. a 18. října 2008 uskutečnily krajské volby a první kolo senátních voleb, druhé se pak konalo o týden později. Z hlediska teorie voleb druhého řádu se v polovině funkčního období vlády setkávají strany, které ji tvoří (zvláště ty velké), s nejnižší důvěrou. Již dopředu jsme mohli očekávat vítězství opoziční České strany sociálně demokratické (ČSSD) v řadě krajů. Na základě téhož volebního cyklu totiž v krajských volbách ČSSD v roce 2000 a 2004 prohrála, konkrétně řečeno nepodařilo se jí nikdy v žádném ze 13 krajů zvítězit, a tak doposud neměla žádného hejtmana. Vítězství ČSSD se právě z tohoto důvodu očekávalo, nicméně spíše jen v moravských krajích, popřípadě v severních Čechách, kde se strana těší voličské oblibě. Občanská demokratická strana (ODS) si sice měla pohoršit, protože v roce 2004 zvítězila ve 12-ti krajích, ale její ztráta neměla být nijak výrazná. S tím, že své pozice obhájí mohla počítat především v českých krajích. ODS má v těch méně důležitých volbách (senátní, krajské, komunální, evropské) před ČSSD jednu velkou výhodu, disponuje totiž pevným voličským jádrem. Naopak ČSSD musí vynakládat mnohem větší úsilí na to, aby její voliči k volbám přišli. Často je totiž zajímá pouze ekonomická a sociální agenda, o níž se rozhoduje výhradně ve volbách parlamentních. Pro to, aby chodili rovněž k ostatním druhům voleb, nejsou dostatečně motivováni. Občané projeví o volby větší zájem než v roce 2004, což vedlo ke ztrátě procentuální podpory KSČM. Ta totiž těžší především z nižší volební účasti, protože její voliči jsou velmi disciplinovaní a k volbám vždy chodí.

Z hlediska dosavadních výsledků krajských voleb, které se poprvé uskutečnily v roce 2000, bylo velmi překvapivé, že **ČSSD zvítězila ve všech 13-ti krajích**, a to mnohdy rozdílem 20%. Rozdíl v některých českých krajích nebyl sice tak výrazný, ale kupříkladu fakt, že ve Středočeském kraji, který je svým ekonomicko-sociálním profilem tradiční baštou ODS, David Rath (ČSSD) porazí dosavadního hejtmana Petra Bendla (ODS), se vůbec nečekal. Stejným výsledkem skončily i senátní volby, kde se každé dva roky volí třetina zastupitelů. Ve 27 obvodech uspěla jedna zástupkyně Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), tři zástupci ODS (pouze v pražských obvodech) a ČSSD obsadila 23 křesel. Takový trumf se doposud žádné straně nepodařil.

Zbývá ještě zodpovědět poslední otázku, jak dopadly dvě zbylé vládní strany? U Křesťanské a demokratické strany – Československé strany lidové (KDU-ČSL) obvykle takové volby, i když je ve vládě, nebyvají neúspěšné, a to především v oblastech, kde je větší zastoupení římských

---

* Analýza vyjadřuje osobní názory autora a nevyjadřuje nutně stanoviska Friedrich-Ebert-Stiftung.

katolíků v populaci. To je totiž její tradiční voličstvo, které je disciplinované a k volbám chodí. Pozice KDU-ČSL zejména kvůli prezidentské volbě (2008) a svému předsedovi Jiřímu Čun-kovi na politické scéně nebyla dobrá, což se ve volbách skutečně projevilo. Strana nezískala žádného senátora a výrazně ztratila rovněž v krajských volbách. Ještě hůře skončila Strana zelených (SZ). Obhajovala pouhé dva mandáty v Jihomoravském kraji a usilovala alespoň o jednoho senátora, ovšem ani v jednom ohledu neuspěla. Důvodů bylo jistě více, ale vládní účastí strana ztratila punc alternativy a její sympatizanti kvůli mnoha jejím chybám a zřetelně pravicové orientaci ji podpořit nepřišli.

Poslední parlamentní volby a krajské a senátní volby však mají jednu věc společnou. Došlo k **zásadnímu posílení velkých politických stran** (součet podpory pro ČSSD a ODS) a ke snížení podpory malých politických stran. Český volič se tak rozhoduje zejména podle témat, která utvářejí **socio-ekonomické štěpení ve společnosti**. Tento fakt může mít obrovský vliv na další vývoj stranického systému, protože zmizí jeho zásadní charakter, kterým je multipartismus. Koneckonců snižuje se rovněž podíl propadlých hlasů, takže voliči se skutečně přiklánějí k zavedeným stranám a bojí se ve volbách riskovat.

Výsledek voleb byl průlomový ještě v jednom ohledu. **Poprvé v některých regionech usedli v krajských radách členové KSČM**, což vedlo především pravicové novináře k tomu, aby hovořili o „zrudnutí ČR“ či „návratu stalinismu“. ČSSD však v jiných krajích vzala do koalic také ODS. Proto nelze hovořit o tom, že ČSSD změnila orientaci a zaměřila se výhradně na spolupráci s levicovou KSČM.

Volební výsledky v obou druzích voleb tak odrážely především (ne)oblubu koaliční vlády Mirka Topolánka. Připomeňme si krátce její vznik a základní programová východiska.

2. Ustavení středo-pravicové vlády. Hlavní dominanty

Vláda České republiky vznikla v lednu 2007, tedy téměř osm měsíců po parlamentních volbách. Důvodem tohoto prodlení byly volební výsledky, vítězná ODS získala 81 mandátů a svou podporu hledala u KDU-ČSL, která disponovala 13 mandáty, a SZ. Ta získala 6 mandátů. Poslanecká sněmovna má 200 křesel a rovných 100 poslanců nestačilo k většině a prezidentem Václavem Klausem jmenovaný premiér Mirek Topolánek (ODS) musel sehnat alespoň jednoho poslance z řad ČSSD nebo KSČM, který by jeho vládu podpořil, nebo svým nehlasováním ji alespoň toleroval. To se mu skutečně podařilo na druhý pokus v lednu 2007, když svým nehlasováním dva poslanci ČSSD pomohli ODS, KDU-ČSL a SZ získat vládě podporu.

Z ideového hlediska se jedná o vládu středo-pravicovou, přičemž v obou menších stranách nyní převládá orientace směrem k ODS, i když jak SZ tak KDU-ČSL se považují za subjekty středové. Této další možné spolupráci jsou uzpůsobeny rovněž hlavní změny nového volebního zákona, který nyní připravuje ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil (ODS). Zásadním způsobem se totiž posilují malé politické strany a uvažuje se rovněž o udělování tzv. bonusu, který by připadl vítězi voleb. Pokud bychom si jen vzali výsledek SZ ve volbách 2006, změněná pravidla by ji posílila o dvojnásobek mandátů.

Koalice stran středu a pravice vznikla na základě reformního úsilí a snah a při vědomí kritiky ČSSD. Ono **vymezování se vůči ČSSD probíhalo ve dvou úrovních, jednak z hlediska programového, jednak z hlediska vyšších nároků politické etiky** a politické kultury. Během osmi let vládnutí skutečně ČSSD prošla řadou vnitřních krizí a afér, které mnohdy nebyly řešeny a mohly mít vliv na volební podporu této strany. ODS však roli hybatele nové politické kultury nezvládla, což se projevilo také v tom, že její voliči (a vládních stran vůbec) ke krajským a senátním volbám nepřišli. Na českou společnost a kvalitu demokracie mohou

mít vliv zejména dvě aféry. První se týká předsedy KDU-ČSL a místopředsedy vlády Jiřího Čunka, kvůli jeho případu (obžaloba z braní úplatku, když byl starostou Vsetína) došlo k masivnímu ovlivňování justice ze strany vlády. Druhá je tzv. aféra Tlustý (podle poslance ODS Vlastimila Tlustého), při níž měla na zakázku vytvořená fotodokumentace a odposlechy ukázat, že v ODS existují nedemokratické praktiky. Tato vnitřní hra uvnitř ODS vedla ke složení mandátu jednoho jejího poslance.

Při výčtu hlavních událostí působení vlády se musíme zmínit také o **volbě prezidenta republiky**, která proběhla na počátku roku 2008. ODS podporovala jednotně Václava Klause, SZ navrhla ekonoma Jana Švejnara, který mj. působí na University of Michigan. Při volbě, kdy se prezident volí nepřímo na společném hlasování obou komor parlamentu, se k ODS, která početně ovládala jak Senát, tak Poslaneckou sněmovnu, připojila podstatná část KDU-ČSL, někteří nezávislí senátoři a tak ke zvolení Václava Klause chybělo pouze několik málo hlasů. Za kandidáta SZ se postavila téměř celá opoziční ČSSD. Občanští demokraté tak jako při hledání důvěry vládě přesvědčili dalšího sociálního demokrata, aby při hlasování podpořil Václava Klause. Výše zmíněné aféry spolu se získáváním poslanců ČSSD, které nese znaky politické korupce a vydírání, ovlivňují pohled občanů na politiku a snižují důvěru v ni. Přejdeme nyní od stavu politické kultury k programovému prohlášení.

Všechny tři vládní subjekty při **koncipování společného programu**, který by měl platit až do roku 2010, musely ze svých nároků slevit, nicméně navrhly řadu kroků, které označují jako reformní. Opozice přitom z logiky věci hovoří o anti-reformách.

3. Programové prohlášení vlády

Výchozí situace před nástupem nové vlády byla v podstatě dobrá. ČR totiž patří k zemím, kde žije nejméně lidí pod hranicí chudoby, takže zde neexistuje velké sociální napětí. Navíc od roku 2002/2003 se životní úroveň v ČR zvyšovala, rostly mzdy a klesal počet nezaměstnaných. Některá odvětví však bylo nutné reformovat, na čemž se shodovaly jak pravicové, tak levicové strany. Otázkou samozřejmě bylo, jaké tempo a míru reformy zvolit. K tomuto ještě jedna uvozující poznámka. K pozitivům vlád, které vedli sociální demokraté Miloš Zeman a Vladimír Špidla, patřilo to, že v zemi neexistovalo silné sociální napětí. Přichází-li nová vláda, která usiluje o zásadní změny v těch oblastech, které se týkají životní úrovně a sociálních jistot, pak je ona sociální stabilita ohrožena. Vláda premiéra Topolánka dává najevo, že **odborníci pro ni nejsou adekvátním partnerem**, spolupráce s nimi je formální, což se projevuje rovněž při jednáních tzv. tripartity. Za této vlády se uskutečnily vůbec největší protivládní protesty, kterých se zúčastnilo všech 32 odborových svazů. Počet stávkujících odhadly odbory na milion občanů, což je na české poměry vysoké číslo, protože se zde doposud nevytvořila tradice masových protestů. Není to však pouze oblast tripartity, kde spolupráce s vládou nefunguje, protože Topolánkův kabinet v zásadních věcech, které se týkají české společnosti a jejího vývoje, rozhoduje bez toho, aniž by se domlouvala s opozicí. Nejdůležitější reformní zákony procházely vždy rozdílem jednoho nebo dvou hlasů. Hrozí tak, že po případném vítězství ČSSD v dalších volbách dojde ke změně takovýchto zákonů, což může ohrozit společenskou stabilitu.

Vláda se soustředila na **několik priorit**. Ke stěžejním patřilo **snižování schodku veřejných rozpočtů, snižování daní, debyrokratizace, důchodová reforma a reforma zdravotnictví**. Všechno jsou oblasti, které se zásadním způsobem dotýkají přímo každodenního života občanů, proto se také staly předmětem volebních kampaní v roce 2006. Vedle toho vláda slíbila radikální změny v dalších oblastech, například reformu policie, kladla zvýšený důraz na problematiku životního prostředí (agenda SZ) či masivní podporu vědy a výzkumu atd. Pokud hodnotíme kriticky činnost kabinetu v polovině volebního období, pak je to ztíženo tím, že se vládní strany vymlouvají na skutečnost, že do konce svého funkčního období při-

slušnou agendu zvládnou. Přesto sama sebe ve Výroční zprávě za rok 2007 vláda hodnotí velmi pozitivně: „Po roce vládnutí naplněné nebo schválené cíle činí celých 35 %.“ V témže dokumentu uvádí, že v programovém prohlášení je rozpracováno 184 konkrétních cílů, na 181 již začala pracovat, což činí 98 %. Takové údaje jsou ovšem nadnesené, stačí se podívat na jeden z programových pilířů, prostřednictvím něj mimochodem ODS před volbami kritizovala ČSSD. Je jím boj proti korupci. V prohlášení vlády se uvádí: „Za jeden ze svých klíčových cílů si vláda klade boj s korupcí, a to i v jejích náznacích a na všech úrovních státní správy a samosprávy. Vláda plně dohlédne na důsledné vyšetření všech případů a podezření z korupce z nedávné minulosti a zasadí se o vytvoření takového společenského prostředí, které bude ke korupčnímu chování nulově tolerantní.“ Nic z tohoto kabinet neučinil. Vládě se rovněž nepodařilo posílit prvky přímé demokracie, zejména přímou volbu prezidenta, přijat nebyl ani zákon o veřejné (státní) službě, respektive byl o další tři roky odložen (neplatnost tohoto zákona představuje dlouhodobou slabinu ČR, která se projevuje silnou politizací veřejné správy.)

Předvolební kampaň ODS nazvaná Modrá šance slibovala zavedení rovné daně a takové reformy, které měly přinést snížení daní všem vrstvám společnosti. Od rovné daně ODS odstoupila, mimo jiné kvůli koaličním partnerům. Reforma se v tomto směru příliš nezdařila, protože **daně se snížily hlavně majetným vrstvám**. Ani u střední třídy, na niž ODS vsázela, příliš nepochodila. V Mladé frontě Dnes to přesně vystihl ministr zemědělství Petr Gandalovič (ODS): „Průměrný vysokoškolák nejenže na daňové reformě nic nevydělal, v určitém rozsahu naopak prodělal (daň z příjmu, přídatky na děti).“ Nízkopříjmové skupiny obyvatel byly reformou postiženy ještě více.

Hlavním tématem kampaně před krajskými a senátními volbami byla **problematika zdravotnictví**. Lidé ji vnímali zejména skrze zavedení tzv. regulačních poplatků, což byl vlastně první viditelný krok ministra Julínka. Řada představitelů ODS však varovala, že tímto způsobem reformu začínat nelze. Navíc se objevovala celá řada výtek, které ukazovaly na koncepční nedostatky takto plošného poplatku. Vláda musela z poplatků novelami slevovat, například zmizel poplatek za pobyt narozeného dítěte v porodnici. Bylo přinejmenším zvláštní, že na zavedení takového poplatku se podílela i KDU-ČSL, která má téma rozvoje rodiny na prvním místě.

Mnohdy je samozřejmě obtížné získávat pro reformy veřejnost, nicméně s mnohými tématy voliči vládních stran souhlasili. Jejich nynější neúspěšnost je dána tím, že vláda své kroky nedokázala zdůvodnit, a to ani vlastním voličům. Například téměř nikdo nepochopil, proč vláda zavedla poplatky v lékárnách, za každou položku na receptu od lékaře občan zaplatí 30 korun, přičemž tyto peníze se nevracejí do rozpočtu, ale zůstávají lékárníkům.

Pokud jde o **důchodovou reformu**, ta byla naplánována do tří kroků-etap, přičemž připraven je zatím ten první. Jelikož tato reforma je celospolečenskou záležitostí, výslednou podobu mají možnost připomínkovat všechny parlamentní strany, z každé strany tvoří dva zástupci celkem desetičlennou komisi. V první etapě je navrženo především zvýšení věkové hranice pro odchod do důchodu (od roku 2030). Co se vládě zatím daří, je **snížování schodku veřejných financí**.

V programu vlády se poprvé výrazněji projeví poněkud jiné návrhy na **zlepšení životního prostředí**, než na jaké jsme byli zvyklí. Jinou kvalitu měla přinést Strana zelených. Také ona však musela ze svých nároků slevit, vládní politika ovšem nepřinesla systémovou změnu v řešení environmentálních problémů, ale pouze zaznamenala dílčí zlepšení v některých ohledech.

Kromě předvolebních slibů, které se měly odrazit v programovém prohlášení, hýbe českou společností ještě jedno téma, o němž se strany před volbami nezmíňovaly. Je jím plánovaná **výstavba tzv. amerického protiraketového radaru v Čechách**. Proti jeho stavbě

se v průzkumech veřejného mínění pravidelně vyjadřuje 60 až 70 % obyvatel, zatímco vláda jej podporuje. Navíc již byly podepsány základní smlouvy mezi ministry zahraničních věcí ČR a USA, které čekají na ratifikaci v českém parlamentu. Na tomto příkladu se opět ukazuje neschopnost vlády komunikovat s veřejností. Jednak vláda po určitou dobu obhajobu radaru předala PR agentuře, jednak doposud řádně nevysvětlila nezbytnost jeho výstavby. Pokud na realizaci měla eminentní zájem, pak pro něj učinila velmi málo. Navíc se z něj stalo politikum, všechny obce v místě plánované výstavby uspořádaly místní referenda, v nichž radar občané jednoznačně zavrhl. Opoziční strany radar odmítají, k nim se přidávají i někteří koaliční poslanci. Z vnitropolitického hlediska se diskuse nevede a ani vést nemůže, protože zastánci i odpůrci radaru jsou pevně přesvědčeni o svých pravdách.

4. Evropská dimenze

V ČR uplynulo v roce 2008 pět let od úspěšného referenda o přistoupení země k Evropské unii. Je vcelku zajímavé, že si tuto událost média takřka vůbec nepřipomenula. Politici a uskupení, kteří odmítali vstup do EU podpořit, používali celou řadu argumentů, které bylo možné s odstupem času zhodnotit. V naprosté většině se ukázaly jako liché, spíše politicky motivované a mnohdy jako smyšlené. Se vstupem nesouhlasilo přibližně 23 % hlasujících, což je mnohem více než například na Slovensku či ve Slovinsku, a přibližně stejně jako v Polsku.

Za pět let se postoje některých politických stran proměnily, což se týká především **KSČM a ODS**. Komunisté odmítali v roce 2003 členství v EU, dnes je přijímají takřka bez výhrad a sami sebe považují za proevropskou stranu. Příčin proměny byla celá řada, ale KSČM vychází zcela jistě z pragmatismu, navíc jí sociálně citlivá politika EU vyhovuje. O něco složitějším vztahem prochází vzhledem k EU ODS.

V ODS jsou dva tábory, přičemž první sice nepodporuje hlubší politickou spolupráci členských zemí, ale základní směřování Unie (podpora Lisabonské smlouvy) neodmítá. Druhý je skeptičtější a snaží se, aby členské země stavěly především na ekonomické spolupráci. Před pěti lety byla situace v ODS zhruba taková, jak o EU smýšlel někdejší šéf poslanců ODS Vlastimil Tlustý: „ODS a její poslanci jsou ti, kteří žádného cizího panovníka, ani Francouze, ani Němce, z Bruselu vládnout České republice nechtějí nechat.“ Zajímavé přitom bylo, že voliči této strany členství země v EU podpořili, respektive pro vstup hlasovalo 86 % jejich voličů, což je více než v případě ČSSD. Politické elity sociální demokracie se přitom považují za jednoznačně proevropské.

K podstatnému zlomu u ODS došlo v roce 2005, kdy se připravovala na parlamentní volby. Vedení strany si nechalo zpracovat průzkum, z něhož vyplynulo, že pokud bude stavět na protievropské rétorice, může ve volbách ztratit až 7 % voličů. Poprvé tak v kampani ODS nestavěla na radikalizaci národních zájmů a skutečně v nebyvalé nízké míře kritizovala některé tendence vývoje EU.

Z hlediska této logiky pak byla ustavena i vláda a přijato programové prohlášení. Ministrem zahraničí se nestal poslanec Evropského parlamentu Jan Zahradil, jeden z nejvíce protievropských politiků ODS, a základní aspekty spolupráce určily vedle umírněných politiků ODS v evropských otázkách i KDU-ČSL a SZ. **V současné době zodpovídá za zahraniční politiku SZ, respektive ministr navržený touto stranou, Karel Schwarzenberg.** Určitou dvojkolejnost v tomto resortu ale způsobuje fakt, že **vedle ministerstva zahraničí pracuje ve vládě ještě ministr pro evropské záležitosti Alexandr Vondra (ODS).** Agenda obou resortů se totiž překrývá a zahraniční partneři nemusejí vědět, s kým mají vlastně jednat. Podobnou situaci ČR již zažila po volbách 1998, kdy vláda premiéra Miloše Zemana (ČSSD) zřídila podobný resort, v jehož čele stál tzv. Pan Evropa, Egon T. Lánský (ČSSD). V analýze

plnění vládního prohlášení koneckonců SZ zdůrazňuje: „Značná část EU politiky byla z ministerstva zahraničí přenesena do kompetence místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, jehož vztah k EU je v souladu s politikou ODS skeptický, tudíž některé zásadní problémy jsou řešeny pouze po složitých koaličních jednáních.“ Nyní situaci navíc znepřehledňuje **prezident Klaus, který často zastává opačná stanoviska než vláda**, která je z Ústavy odpovědná za agendu zahraniční politiky.

V současné době sílí některé protievropské tendence občanských demokratů, zejména těch, kteří jsou považováni za blízké spolupracovníky prezidenta Klause. V několika posledních měsících, a to především po svém druhém zvolení se prezident Klaus stále intenzivněji pouští do kritiky EU, což samo o sobě může být pozitivní, nicméně v jeho případě se jedná o návrat do volební kampaně a voleb roku 2002, v nichž obrovským způsobem prohrál, a předreferendových debat. Řada z jeho argumentů se ukázala jako neopodstatněná a tomu také uzpůsobuje svou rétoriku. V době vstupu ČR do EU (2004) Václav Klaus varoval, že pro ČR „přinejmenším krátkodobě až střednědobě může být přistoupení k EU v mnoha ohledech spíše zátěží“, ovšem po bezprecedentním hospodářském růstu a zvýšení životní úrovně, kterou naše členství v EU stimulovalo, se v prezidentském projevu v roce 2008 musel z časového hlediska odchýlit k jinému varování: „Zda bude tento krok pro naše občany znamenat přínos či další pozdní zklamání, se neodvažuji prorokovat. To ukáže až historický zpětný pohled.“

Protiunionní tendence v ODS posílily spolu s její prohrou v krajských a senátních volbách. Proti Mirku Topolánkovi se zdvihla stranická opozice, jejímž lídrem se stal **pražský primátor Pavel Bém**. Právě jeho prostřednictvím do debat uvnitř ODS zasahuje Václav Klaus a velmi často dochází k tomu, že primátor Bém pouze opakuje prezidentovy argumenty. Například když prezident hovořil o tom, že pro ČR není předsednictví EU důležité, stejný výrok zazněl s týdenním zpožděním rovněž od Pavla Béma.

Důvodem těchto debat je touha opozičního stranického tábora po změně předsedy ODS, kterou prezident dynamizuje ze dvou důvodů. Jednak by v křesle předsedy ODS rád viděl někoho k sobě loajálního, jednak se zřejmě snaží před předsednictvím oslabit pozici premiéra a celé vlády, aby se mohl stát hlavním mluvčím za celou republiku, tím, komu se dostane nejvíce prostoru. Ten by přirozeně chtěl využít pro své radikální protiunionní názory.

ODS se však musí zároveň s tímto posilováním protiunionních postojů vyrovnávat s argumenty svých voličů. Minimálně třikrát se ukázalo, že tyto nálady nesdílejí, ba právě naopak. Třeba podnikatelům, kteří stranu z velké části podporují, by vyhovovalo co nejrychlejší **přijetí eura**. Část ODS je naopak považuje za ohrožení nebo dokonce ztrátu národní suverenity. Mimochodem, **ačkoliv termín vstupu ČR do eurozóny měl být znám již před několika lety, doposud nebyl stanoven**. Termíny nejsou obsaženy ani v Národním plánu zavedení eura v ČR, která kabinet přijal v dubnu 2007. Tento stav zřejmě nejvíce vyhovuje právě ODS a během současné globální krize se rovněž guvernér České národní banky vyjádřil tak, že nyní o závazný termín přijetí eura nemá smysl usilovat. Lze se tedy domnívat, že **nynější debaty o EU v rámci ODS jsou součástí mocenského zápasu** a že ve volební kampani před dalšími parlamentními volbami se takto radikální hlasy nemusí ozývat. Jinak by strana ztratila řadu voličů. To se však netýká čestného předsedy ODS a prezidenta republiky Václava Klause, jehož cílem je získat co nejsilnější mandát pro debaty na mezinárodním poli. K tomu získává spojence i v zahraničí, irské euroskeptiky či polského prezidenta.

5. Závěr

V ČR byly od ledna 2007, kdy vláda Mirka Topolánka získala důvěru, uskutečněny celkem čtyři pokusy ji svrhnout. Žádný nebyl úspěšný. Největší krize nastala u nejsilnějšího subjektu koalice, tedy ODS, po prohraných krajských a senátních volbách. Kritika Mirka Topolánka jako předsedy strany je u ODS v podstatě permanentní a zesílila právě letos na podzim. Můžeme také říci, že se ČSSD bude snažit pozici Mirka Topolánka dále oslabovat, ale zároveň musíme konstatovat, že jí více vyhovuje tento soupeř než kterýkoliv jiný. Bude mnohem snazší utkat se ve volbách s člověkem, který nesl vládní odpovědnost a který se bude muset zodpovídat voličům, a to jak v evropských volbách (2009), tak zejména v parlamentních volbách, které by měly v řádném termínu proběhnout v roce 2010.

Vládní strany se na tyto volby pomalu začínou připravovat. Situace není napjatá pouze v ODS, kde se rozhoduje mj. o míře vlivu prezidenta na tuto stranu a o její evropské politice, ale rovněž ve dvou malých koaličních subjektech. Míra a vliv socio-ekonomického štěpení v české společnosti jejich postavení minimalizuje a může se stát, že menší strany nepřekročí 5% hranici nutnou pro vstup do Poslanecké sněmovny. Pevnější je nyní postavení předsedy SZ Martina Bursíka, který si nechal potvrdit mandát na sjezdu strany v září 2008, nicméně strana vládní účastí ztratila pověst alternativního subjektu a příliš neuspěla ani u ekologických organizací. V KDU-ČSL posilují tendence odvolat předsedu strany Jiřího Čunka, pod nímž se strana uzavřela středovým voličům a zůstala přijatelná výhradně pro její tradiční voliče. KDU-ČSL se stala nečitelnou zejména během prezidentských voleb, kdy její poslanci a senátoři vesměs podpořili Václav Klause, zatímco členská základna podporovala jeho protikandidáta Jana Švejnara.

Kromě výše uvedeného posilování velkých politických stran můžeme v české politice v posledních třech čtyřech letech zaznamenat ještě jednu tendenci. Politici se stále více obracejí s nejrůznějšími žádostmi o posouzení na **Ústavní soud**. Nedokáží se sami rozhodnout v některých základních věcech, které spadají do jejich agendy. Politická odpovědnost se tak přenáší na Ústavní soud, který pak nemá dostatek času na posuzování jiných záležitostí.

Kvůli blížící se evropským i parlamentním volbám však vláda poněkud obrousí svou reformní rétoriku a bude se muset na hlavních parametrech změn domlouvat více s opozicí. Určitou formu spolupráce mezi ČSSD a ODS posílí rovněž předsednictví ČR v EU. Volby druhého řádu mohou poukazovat na příštího vítěze parlamentních voleb, jímž by byla podle výsledků krajských voleb ČSSD. Podobnou informaci můžeme vyčíst i z průzkumu stranických preferencí, v listopadu 2008 by podle agentury STEM hlasovalo pro ČSSD 37,7 % a pro ODS 21,1 % respondentů. Samozřejmě musíme brát tyto průzkumy s rezervou, nicméně po přepočtu hlasů na mandáty, by ČSSD obsadila přesně polovinu křesel v dolní komoře parlamentu.